

Novice.

Patriotizem v šoli. Na Dunaji so po 52 ljudskih šolah nabrali 973 gold. 87 kr. bankovcev in 9 gold. 95 kr. srebrá za ranjene vojake. — Pri nas na Slovenskem pa tú pa tam po šolah napravljajo učenci in učenke veliko cufanja. Nunska dekliška šola v Ljubljani je že večkrat po veliko cufanja in obez dala ranjenim; tudi mestna glavna šola pri sv. Jakopu ga je napravila že čez 16 žl, in ga še napravlja. Lepo je, da se že v mladih srcih ljubezen do domovine djanjsko vnema.

Iz Šentjana pri Trajbergu. Ni te še obiskalo nobeno pismo, ljubi „Tovars“, iz te naše krasne doline; je pa tako, ker te še poprej nobeden tukaj poznal ni; sej tudi ti sam veš, da je še veliko fará, v ktere še ti do sedaj nisi prišel, namreč ne poznajo te še prav, da si ti v resnici učiteljski „Tovars“, njih svetovavec in voditelj. Žali Bog, da je še toliko krajev, v katerih še prave šole ne poznajo in za odgojo svojih otrok tako malo, malo skerbé! Ko bi se le poprijeli tvojega gesla, gotovo bi priveslati na boljši kraj. Vem dobro, kaj bi ti odgovorili, ako bi ti v sedanjem času opominjal kako srenjo, ktera še nima šole, da bi si jo preskerbela; rekli bi: „Kako bomo še sedaj za šolo skerbeli, ker je tako malo denarja, davka pa vedno več?“ Ne pozná se ne toliko, kakor ljudje mislijo, če učitelja plačujejo; v nekterih krajih imajo cerkovniki boljšo plačo, kakor drugod učitelji.

Že je preteklo osem in dvajset let, kar so se tukaj v Šentjanu poganjali za šolo, in še le vlani se je to srečno doveršilo, toda še sedaj z nekoliko težavami. Vsi kmetje, ki v naši fari na ravnem prebivajo, so prav veseli te velike dobrote, torej pa so tudi o pravem času hvaležno srce odkrili svojemu višemu pastirju in milostivemu knezuškofu.

Ravno ko učitelja v Šentjan pri Trajbergu postavijo, 14 dni pozneje pridejo milostivi mariborski škof tú sem obiskat svoje ovčice in jim delit zakrament sv. birme; pri tej priložnosti jim še v cerkvi šolo živo priporočujejo, in jih tudi zagotavljajo, do boja v prihodnje imeli vedno vterjeno in vredjeno šolo.

Pri teh besedah se je na obličjih vidilo, kako nekterim kmetom srce od veselja poskakuje. Tudi se je pa o tem trenutku vidilo, kako so nekteri z glavo kimali, mermrali in se pogledovali; to so pa le tisti, ki večí del po gorah prebivajo, za odgojo svojega naj žlahtnejšega blagá, dragih otrok, pa nič ne skerbé. Njih otroci ostanejo potem čisto nevedni in divji, prav po njihovem navadnem izreku „terbasti“, in se v zaderžanji malo ločijo od živine, rastejo tako v en dan, in še „Očenaša“ prav moliti ne znajo. Kako je pač žalostno viditi takšnega neotesanega mladenčá, kedar pride k boljšim ljudem, ker še ne vé, kedaj stopi v sobo, in, ali bi se odkril, ali ne, se premika, kakor bi bil iz lesa, in še skoraj ne vé povedati, pokaj je prišel. Še ni dolgo, ko je neki Gorenec Dolenca zmerjal z besedami: „Tvoji otroci so že sedaj prišli na soseskine stroške pri vsem tvojim premoženji, ker mora cela soseska plačevati šolska derva“. Dolence zaverne Gorenca, da bodo poprej ovega otroci beračili, ki šole ne poznajo, kakor pa ti, kateri se učé prav kristijansko kruh služiti in keršansko živeti. Tako se potem navadno spolnuje pravilo: „Kakoršno je drevo, takšen je sad“.

Oče ne pozná imenitosti in dobrote šole, ker je sam ni nikoli poskusil, in torej je tudi svojim otrokom ne privoši. Dostikrat sem slišal, da se je govorilo: „Jaz nisem nikoli hodil v šolo, zategadel pa le lahko živim. Veliko se jih klati po cestah, ki so v mladih letih hodili v šolo, sedaj so pa potepuhi“. Tako govoré pa le tisti, ki prave šole prav ne poznajo, in mislijo, da se v šoli uči le samo prazno številiti in pisati; tega pa ne razumijo, da se otroci v šoli tudi odgajajo, da so pravi kristijani, in da se pripravljajo ne le samo za časno, ampak tudi za svojo večno srečo.

Ko se je omenjeno škofovo sv. opravilo v cerkvi dokončalo, gresta dva verla moža in velika priyatla šole v farovž, se visokočastitemu gospodu v imenu vseh farmanov lepo zahvalita za učitelja in njihovo očetovo skerb. Komaj pa ta dva svoje besede končata, že pridejo nekteri brežani in milostivemu gospodu škofu odklinavajo, da jim za šolo ni nič kaj mar, in naj bi še brez šole ostalo, ker je bilo že toljko let brez nje. Toda verli gospod jim še le bolj dokazujejo korist in srečo dobre šole.

Res je bilo treba mnogo poterpeti prvemu učitelju, ki se mu niso zapreke samo za del šole delale, ampak tudi v cerkvi pri cerkvenariji, ker so veči del tisti iz službe djani cerkovniki in igravei potem sovražniki učiteljevi in podpihovavci terdovratnežev.

Koljko je pa že sedaj veseljšé v naši župniji; ljudje se od dneva do dneva bolj šoli vdajajo, otroke radi pošiljajo v šolo, ki so prav bistré glave in se tudi prav pridno učé. — Slava častitemu gospodu Maksimilijanu Globočniku, poprejšnjemu Šentjanskemu župniku, ki so se tudi veliko trudili za našo šolo!

J. Šetigo.

Iz Tersta. 6. julija. — V. Tukaj se bo drugo nedeljo perve, in drugo nedeljo druge polovice vsacega meseca, tedaj dvakrat na mesec, na svitlo dajal še en slovensk list pod naslovom: „Tržaški Ljudomil“, kterege lastnik je g. J. G. Vrdélski, vrednik pa g. Martelanec. Céná mu bo za célo leto 1 gold. 20 soldov, za pol leta 60 soldov, in za tri mesece 30 soldov, s pošto pa 1 gold. 40 soldov; za pol leta 70 soldov, in za tri mesece 35 soldov. Sicer se bo tudi prodajal po 5 soldov vsak iztis tukaj in morda še drugod. Pervo število pride že na svitlo 15. tega meseca, in se bo precej razposlal med Slovence, ki ga bodo gotovo radi brali. Ta list bo političen, podučiven in kratkočasen (njegov program bo v oménjenem prvem listu). Pisma in naročnino bo prejemal J. G. Vrdélski v hiši Jakopa Svetina „Via Farnedo štev. 28 v prvem nadstropji v Terstu.

Iz Terkiča. Sploh je znano, da se očita tudi glavnim šolam, da svoje naloge ne spolnujejo, in da se učenci ne naučé ne slovenščine, ne nemščine.

Da je tako, je pa vzroka iskati 1. v učilnem načertu, 2. pri šolskih knjigah in 3. pri učiteljih samih. Da se mora učilni načert prenoviti, je jasno kot beli dan, ker nam slovenščina zaostaja, nemščina pa hira, ker nimamo še lijaka, da bi potri vlivali to, kar po sili ne gre v glavo. Tudi šolske knjige so vzrok, da se v materinem jeziku ne napreduje, kolikor bi se moglo. Dobro je znano, da učenčki, ki pridejo v šolo, se še prav prekrizati ne znajo, še manj pa

kaj govoriti, ker jim je jezik še ves okoren. In precej v tem prvem času se strinjata dva namena, namreč, da bi se dva jezika ob enem podočevala. Očitno je, da je to za prazne glavice še pretežko.

Naravno bi bilo, da bi se mladina najpred vterdila v domačem jeziku, in potem bi se še le na to podlago moglo spešno zidati. Vidi se, da tako seme pade na prazna tla. Bog daj za naš dragi slovenski dom in za ljubo Avstrijo kmali boljših časov!

Iz ribniške okolice (Učiteljski zbor). 14. junija se nas je zbralo 12 učiteljev, in 2 g. g. kateheta v Ribnici, kamor so nas preč. g. dekan sklicali. Res ta dan je bil za nas vse prav vesel, pa sej tudi večega veselja ni, kakor, če se stari prijatli in sobratje po dolgi ločitvi zopet snidejo, eden drugega tolažijo, eden drugemu serčnost in veselje dajejo, svoje skušnje o tej ali drugi reči razodevajo i. t. d. Bog nam daj še veliko takih veselih dni doživeti! — Odgovarjali smo na vprašanja, ki jih je preč. knezošk. konzistorij razpisal (21. marca s št. 360/70 t. l.) (glej „Tovarša“ t. l. st. 9!) Vsaki je pri vsakem prašanji svoje misli pristavljaj, in gotovo vsaki kaj drugače zavijal, poslednjič so pa preč. g. dekan jedro vsakega odgovora ponovili, tako da si ga je vsaki lahko prav zapomnil.

Pomenkovali smo se štiri debele ure. — Potem smo se pa usedli pri čast. g. dekanu k skupnemu obedu. — Poživili smo se tudi telečno, ko smo poprej dobili dosti dušne hrane na težavno učiteljsko pot. Prepevali smo tudi po želji preč. g. dekana prav mične slovenske pesmi, kakor: „Hej Slovani!“ „Po jezeru“ i. t. d.

Pozno smo odhajali z željo, da bi se zopet kmali tako serčno in spešno radovali, kar so nam pa tudi preč. g. dekan obljubili, ker bomo zopet mesca „avgusta“ imeli drugi zbor. Odgovarjali smo na vprašanja pismeno, skoraj naj več po nemški. Prvega vprašanja skoraj ni mogel nobeden prav razumeti, namreč: „Naj se ob kratkem, pa vendar popolnoma razloži, kaj ima učitelj opraviti pri obdelovanji razširjenega stavka, da se učenci v slovenskem in nemškem jeziku izobražujejo, in kako naj se oba jezika, eden z drugim primerjata!“ Kako naj se to izveršuje, nam je naš „Tovarša“ v svojem tretjem tečaju prav obširno razlagal.

Pri tem vprašanji so nam naš preč. g. perversednik posebno priporočevali, da naj se po naših šolah nemščina le bolj praktično uči, in so svetovali, da bi opombe, kakor so v „Slov.-nemški gramatiki“, še le v 3. razredu učili, pa samo po slovenski, in da naj si učitelj le bolj prizadeva, da bo otroke veliko nemških besedi in stavkov naučil, in tako le bolj z govorjenjem olikoval in podočeval nemščino. Prihajali so tudi, da se sedaj res ne vé, ali bi se nemščina v naših šolah opustila, ali bi se podočevala, ker eni gospodje zapovedujejo učiti nemški, drugi svetujejo zopet slovenski; rekli so, da se mora nemščina po naših šolah tako dolgo učiti, dokler bo vradni jezik nemški, da se bo vsaj otrok toliko naučil, da bo znal prebrati kakšno „vorladungo“ itd. *)

O drugem prašanji se je nekako tako le govorilo: V ljudski šoli se mora učenec gladko in čedno pisati navaditi. Učenec v prvem

*) Žalostna nam majka, dokler se bomo mogli zavoljo „vorladung“ nemški učiti!

razredu mora znati zapisati vsak stavek, bodi si iz glave, ali iz kake knjige. Pozneje pa se mora učenec tudi privaditi, da tudi svoje lastne misli zna zapisati. Pisanje pa prizadeva učitelju posebno v prvih razredih veliko truda, kterega se pa marljivi učitelj ustrašiti ne sme, če hoče svoj namen doseči, in ravnati se mora po pravem učilu. — Knezšk. okrožnica 21. sept. 1864 l., št. 1160/205 priporoča, naj bi se v naših šolah rabili zvezki „Pervi nauk v lepo- in hitropisji“, ktere je g. profesor Anton Léser po Pokorny-tovih poslovenil, ktere pa tudi, kakor so skoraj vsi g. učitelji spoznali, svoj namen popolnoma dosežejo, in so res dobri za vsako šolo. Toda škoda je, da tih zvezkov ne more vsak učitelj v šoli rabiti, ker učenci v veliko krajih še komaj en sold za polo papirja od staršev izprosijo, za te zvezke pa nikakor dati nočejo, ker so jim nekoliko predragi; pa sej tudi tega od vseh tirjati ne moremo, ker res v sedanjih časih po veliko hišah „suhožep“ tako gospodari, da starši denarja še za sol nimajo, in tako tudi pri naj boljši volji v resnici svojim otrokom kaj kupiti ne morejo.

O tretji reči se je nekako tako le govorilo: Sedanje spisnice (Fleisshefte) so namesti nalog, ktere so popred učenci domá izdelovali, ker že v več šolah se naloge spisujejo v posebne zvezke, ktere morajo biti pa prav snažne in čedno pisane; in ti zvezki se pokažejo pri spraševanju, in naj se potem učencem razdelé, in tako gotovo velikokrat otrokom in staršem napravijo veliko veselja pa tudi koristi. Kako pa so ti zvezki koristni in imenitni, so že učeni šolski močje pisali in govorili, ker take zvezke, v kterih se naloge spisujejo, imenujejo zerkalo, v kterem se učenci in učitelj vidi in lahko spozná njihove pomanjkljivosti in zmožnosti, ker naloge so podlaga, na ktere naj učitelj ves svoj nauk zida, in ravno pri izdelovanju nalog lahko učitelj spozná, kako so učenci njegov nauk razumeli. — V te spisnice pa naj se pišejo naloge brez izjemka, naj bodo povesti, pisma ali pa tudi številjenje i. t. d. Učitelj pa naj posebno pazi na to, da so ti zvezki snažni, čedni in pa, kar je poglavitno, da so brez pogrškov spisani, torej naloge ne smejo biti pretežke in ne predolge. Učitelj naj tedaj učence spodbuda, da naloge čiste in lepo pisane naj pred na posebnem papirji v šolo prinesejo, naj jih potem sam popravi, ali pa večim učencem dá popraviti. — Potem ko so vse vredene, naj jih učenci spisujejo v spisnice domá ali pa tudi v šoli, kedar se učé pisati, ker pisanje se tu ne zanemarja, ker se učenci tudi tu pisati vadijo. Zeleti pa je, da bi se spisnice v šoli hranovale, ker jih otroci, posebno na kmetih, med potjo ali pa domá pomažejo, ali pa še celó raztergajo. — O četrtem vprašanju smo se nekako tako le pomenkovali: Keršanski nauk je med vsemi drugimi nauki naj prvi in naj imenitnejši, ker namen vsakega uka je: jasniiti pamet, zlahniiti serce, in ga storiti zmožnega za vsako opravilo; to se pa mora posebno goditi pri keršanskem nauku; torej je slavna vlada po pravici temu nauku dala prvi prostor med vsemi drugimi nauki ljudske šole, sej čednost, modrost in lepo obnašanje je povsod naj lepša in naj imenitnejša lastnost, in to se posebno doseže pri keršanskem nauku. Učitelj naj torej posluša, kako g. katehet razlaga ta nauk, in naj ga potem pri otrocih tudi vestno ponavlja, sej drugače ga ne more po-

navljati, če ne vé, kako ga je g. katehet razkladal, ker tudi vsaki katehet nekoliko po svojem uči; potem pa mora učitelj svojim učencem povsod biti lep zgled, sej si otroci dobrega od učitelja misliti ne morejo, če ga vidijo, da beži pred kersanskim naukom. Dalje naj učitelj skerbi, da učenci kersanski nauk v spominu obderžé, in si ga tudi v serce vtisnejo, da ni kersanski nauk samo navadni nauk v šoli, ampak naj se razširja na vsa otroška djanja in opravila, in tako zlahtni njih obnašanje. Da pa otroci ta nauk ohranijo v spominu in sercu, naj ga učitelj ponavlja, in naj učence opominja, kje, kdaj in pri kaki priložnosti naj posebno ta nauk spolnujejo; potem naj jim reče, da naj se ga tudi učé iz glave, in naj potem na tanko praša in skerbi, da otroci znajo povedati vse nauke iz katekizma, sej drugače bi si ga za celo življenje ne mogli zapomniti, če jim ni globoko vtisnjen v serce in v spomin. Učitelj naj se tudi pri tem poduku varuje, da učencev ne kaznuje, ker s kaznijo bi jim ta nauk pristudil, z eno besedo: on naj pri vsaki priložnosti, naj bo pri tem ali drugim poduku, kaže na resnice kersanskega nauka, in naj, kedar in kolikor more, zlahtni in boljša mlada serca. *Jože Jerom.*

Iz Ljubljane. G. Fr. Gerbec je srečno prišel iz Prage, in nam je naročil, da naj o zadevi Lire Sionske to le naznanjamo:

Ker se VIII. in morebiti še tudi IX. list Lire Sionske ne bo mogel gg. naročnikom razposlati o pravem času, prosim, da mi tega ne štejejo v krivico. Ne jaz, ampak sedanje vojskine homatije so tega krive. Jaz sem se pripeljal s poslednjim vlakom po železnici iz Prage na Kranjsko. Sedaj je vožnja od tam po železnici in tudi pošta iz Prage zelo neredna, tedaj prosim častite g. g. naročnike, naj poterpé nekoliko; gotovo dobé vse prihodnje liste „Lire S.“ le s tem razločkom, da se prva lista dalje zakasnita. Ako bi pa drugače ne kazalo, bom skerbil, da se tačas „Lira“ drugje tiska, dasiravno je o tem veliko zaprek, in če ne drugih, saj teh, da tisek ni enak, stroški večí itd. — Kdor mi sedaj piše, naj naredí napis takole na pismo: „Fr. Gerbec, konservatorist, sedaj v Cerknici (Station Rakek, Krain).“

— Iz J. in Fr. Leonove knjigarnice v Celoveu ste prišle na svitlo dve prav čedni knjižici, namreč: „Sveti večer“. Povest v božični dar pridnim otrokom. Spisal Krištof Šmid. Poslovenil J. Bilec; s 6. podobami, — in „Bogomir, mladi puščavnik“. Pripoved za otroško mladost in njene prijetle. Poleg Krištofa Šmida. S 6 podobami. Obe te dve povesti ste pisane prav gladko in lahko razumljivo in kakor nalašč za našo nežno mladino. Živo ji priporočamo čast. duhovščini in g. g. učiteljem za šolska darila. Dobivate se po 32 kr. tudi v Ljubljani.

Imenik p. n. g. g. naročnikov: 326. France Karun, fajmošter v Ternovem v Ljubljani. — 327. France Ks. Souvan, trgovec v Ljubljani. — 328. Janez Jarm, učitelj v Hinjah. — 329. Narodna čitavnica Ptujška. — 330. Tomaž Mikelj, učitelj v Grafenštajnu. — 331. France Lavrič, učenik v Škocjannu. — 332. France Levičnik, fajmošter v Prežganji. — 333. Jožef Sovdat, fajmošter v Kamnji. — 334. J. Osink, učitelj v Preski. — 335. Karl Valentinič, podučitelj v Žaveu.

Odgovorni vrednik:
Andrej Praprotnik.

Natiskar in založnik:
Jož. Rudolf Millo.